

Pelegrí Sancho Cremades (Universitat de València)

La construcció *ce fripon de valet* des d'un punt de vista cognitiu

0 Introducció

La preposició *de* és la més polisèmica del català. La gran quantitat d'usos d'aquesta preposició formen el que en la Gramàtica Cognitiva s'anomena una cadena o xarxa de significats, una sèrie de significats diferents, però que comparteixen entre ells un nombre variable de trets (2), tot constituint una semblança de família (Wittgenstein 1953). Dins aquesta xarxa destaca un grup d'usos adnominals (2b-2e) que expressen una relació sense qualificar, infraespecificada (Talmy 1983), tot sovint banal (Danell 1974) o intrínseca (Langacker 1992), entre els termes de la relació prepositiva, coneguts dins la Gramàtica Cognitiva com a *trajector* i *landmark* (d'ara endavant, TR i LM, respectivament).

(1) La casa (TR) de Miquel (LM).

(2a) Vinc de València.

(2b) El llibre de Joan.

(2c) El llibre de Joanot Martorell.

(2d) La catedral de València.

(2e) El tren de Barcelona.

Entre els usos adnominals, la construcció coneguda amb l'expressió francesa *ce fripon de valet* ha estat objecte d'especial atenció per part de lingüistes i gramàtics.¹ Aquesta construcció posseeix, a primer cop d'ull, una sèrie de trets particularitzants: el fet que, pel que sembla, el modificador aparega en el lloc del terme modificat. Així, a (3a) es dona una inversió respecte de la relació habitual (3b). Un segon tret és l'expressivitat o afectivitat, que fa que en aquesta construcció actuen determinats mots expressius i

¹ No ens podem detenir a revisar les diverses teories que s'han vessat sobre aquesta construcció; tan sols citarem les principals aportacions. Des d'un punt de vista diacrònic, cal destacar Lombard 1931, Lyer 1938 i Lapesa 1962. Des d'un punt de vista sincrònic, tenim en primer lloc el treball de Deutschmann (1939), de metodologia tradicional. El treball de Tutescu (1969) obeeix a plantejaments generativistes-transformacionals. En una línia estructuralista se situen els treballs d'Alarcos (1972) i Gutiérrez (1978). No manquen, en fi, aproximacions des de l'estilística (Thomas 1970).

que aquesta es limite als registres més espontanis del llenguatge (4). D'altres trets, en fi, en caracteritzen alguns subtipus, com és la concordança entre TR i LM (5) o les compatibilitats i incompatibilitats en l'ús de l'article en TR i LM (cfr. [6a] enfront de [6b]).

(3a) El babau de Joan.

(3b) Joan és babau.

(4a) El babau de Joan.

(4b) *El bru de Joan.

(5a) El babau de Joan.

(5b) Els babaus dels estudiants.

(6a) El babau del xiquet.

(6b) *El babau de xiquet.

Aquests trets individualitzen aquests usos de la preposició enfront de la resta. L'objectiu d'aquest treball és estudiar si l'ús de la preposició *de* és motivat, és a dir, si és explicable d'acord amb el significat de *de*; correlativament, cal veure si aquestes característiques peculiars són previsible tenint en compte la naturalesa de la conceptualització de TR i LM o les relacions (conceptualitzades o no) entre els referents de TR i LM. Nosaltres creiem que aquests usos no són en absolut anòmals i que posseeixen totes les característiques de la conceptualització pròpia de la preposició *de* entre noms. Assenyallem, de primer, que ens trobem, com sempre, amb una relació intrínseca entre TR i LM.

(7a) Una dona de meravella.

(7b) Una meravella de dona.

Malgrat que els noms que hi apareixen són els mateixos, el significat de les expressions de (7) no és el mateix. Açò no és, en canvi, un fet anòmal, sinó una conseqüència òbvia de la asimetria entre TR i LM, entre fons i figura. Entre tots dos casos, naturalment, hi ha una diferència: a (7a), un ens destaca sobre una qualitat posseïda per aquest; a (7b), la qualitat posseïda destaca sobre l'ens posseïdor. Aquesta diferència explica les particularitats d'aquesta construcció. Estudiarem, per tant, com aquestes reben una explicació natural partint des d'aquesta perspectiva. Cal distingir, però, diversos

subtipus segons la naturalesa del TR. Aquest pot ser un nom o un adjectiu substantivat (8a-8b), una interjecció (8c) o un adjectiu (8d).

- (8a) El babau de Joan.
- (8b) Un desastre d'estudiants.
- (8c) Ai de mi!
- (8d) Pobre de mi!

1 El TR és un nom o un adjectiu substantivat

Aquest és el tipus més general, caracteritzat per les particularitats que acabem d'assenyalar. Vegem quina explicació reben des d'un punt de vista cognitiu:

1.1

El primer tret amb el qual ens trobem és el caràcter expressiu, afectiu, emfàtic d'aquesta construcció, que fa que siga emprada sobretot en la llengua col·loquial. De fet, en el nostre corpus, extret de textos fonamentalment cultes (premsa i obres literàries), només n'hem trobat dos casos.

- (9a) Per tot plegat, no voldria inquietar la *rara avis de lector* de poesia, ja que tinc el convenciment que no és una espècie en extinció (AV 13).
- (9b) [...] i, cosa pitjor encara, el professor que vivia a l'estatge de damunt de la meva cambra, un ratolí d'homenet que es dedicava a les Ciències Naturals, havia cedit les seves habitacions per fer-ne el Guarda-roba de Dames (BR 30).

Fins i tot en aquests casos, ens trobem en registres que no defugen l'expressivitat: a (9a), un article d'opinió, a (9b), una novel·la del gènere de memòries, en primera persona.

Aquest tret es pot explicar de diverses maneres:

1.1.1

La categorització o conceptualització no és del tot independent de la realitat. Kleiber (1990: 90) ha assenyalat que els atributs en el món sensible no es troben de manera totalment arbitrària per tal com en aqueix món que ens envolta hi ha correlacions d'atributs. Si el tret «ploma» s'associa normalment amb el tret «ala» és perquè en la realitat açò és normalment així. Les categories, doncs, es formen obeint a un principi d'economia cognitiva, però no

maximalitzen qualsevol informació: maximalitzen correlats d'atributs existents en la realitat. L'entorn imposa així una restricció sobre la formació de categories en indicar quins feixos de propietats han de (o poden) donar lloc a la formació d'una categoria. Aquesta idea, que Kleiber aplica a la categorització de noms, pot aplicar-se igualment a la conceptualització de construccions sintàctico-semàntiques. Sembla que les diverses conceptualitzacions alternatives que podem fer sobre la realitat no tenen el mateix estatus, ço és, hi ha tendències de conceptualització més comunes i menys marcades, que tal vegada representen el nostre mode de percebre, i unes maneres de conceptualitzar menys comunes i més marcades, emprades quan pretenem transmetre un significat no habitual. En la realitat, per exemple, prototípicament i comunament, els elements mòbils i capaços de moviment actuen sobre els immòbils, ço és, els ens mòbils són agents, els immòbils pacients (10a).

- (10a) Robert va colpejar la taula.
 (10b) La taula va ser colpejada (per Robert).

En una llengua com el català, aqueix fet referencial es conceptualitza la major part de les vegades i és una conceptualització no marcada (10a). Segons aquesta conceptualització, el TR és un objecte mòbil (animat), el LM un d'immòbil. En canvi, si fem una conceptualització passiva, estarem proporcionant una conceptualització marcada: donem un èmfasi inusitat a l'objecte inanimat, que és conceptualitzat com a TR, i deixem a l'ombra (fins i tot a la foscor total de la no presència) l'objecte animat (10b). Naturalment, en la mesura que ens trobem davant d'una conceptualització marcada, hi ha una expressivitat, un caràcter emfàtic que manca en la conceptualització activa.

En la nostra llengua, i en totes les llengües romàniques i fins i tot en les indoeuropees com el llatí i el grec, hi ha una tendència a la conceptualització aristotèlica. Més estrictament, Aristòtil va reflectir l'estat de coses de la seua llengua en distingir substància i accident. Aquesta diferència potser es troba majoritàriament així en la realitat, o, si més no, és percebuda habitualment d'aquesta manera: un cotxe és un cotxe sigui blau, verd, roig, gran, petit, etc. Allò substantiu és essencial, central; allò adjectiu és accidental, marginal. Aquesta conceptualització no marcada és la que apareix en els grups N + adjectiu, en què l'element prominent (TR) és el nom, l'element secundari (LM) l'adjectiu. Tanmateix, no és aquesta l'única conceptualització possible;

hi ha, a més, conceptualitzacions marcades. És més, no hi ha tant una oposició marcat / no marcat com una gradació (11).

- (11) [- marcat]: un home enginyós.
 [+ marcat]: un home d'enginy.
 [+ marcat]: un enginy d'home.

El marcatge intermedi d'*un home d'enginy* es deu al fet que, malgrat que *de* + SN restringesca l'abast referencial del substantiu, hi ha encara un substantiu, que com a tal té una referència extensiva, ço és, es refereix a objectes particulars.

En l'últim cas, que és el que ací ens interessa, hi ha una qualitat que és conceptualitzada com a TR. Així, es diferencia dels tipus anomenats «de qualitat», com *un home d'enginy*, i es dona, certament, una inversió, com s'ha dit sovint. A més, hi ha una sèrie de marques que indiquen que la relació intrínseca és d'identitat. Aqueixes marques de coreferencialitat són la concordança que pot donar-se entre TR i LM i el comportament paral·lel amb els actualitzadors:

- (12a) El babau de l'estudiant.
 (12b) Els babaus dels estudiants.
 (12c) Un babau d'estudiant.
 (12d) El babau d'un estudiant.
 (12e) Un babau de l'estudiant.

Notem que (12d) i (12e) són oracions estranyes, però possibles; en qualsevol cas, no s'hi pot interpretar que el TR és igual al LM, ço és, *babau* i *estudiant* no són coreferents. Sobre aquestes darreres diferències tornarem més endavant. Per tant, es conceptualitza una qualitat com a TR, i aquesta s'identifica amb el LM. Aquest fet suposa una conceptualització marcada que justifica l'èmfasi i l'expressivitat que normalment s'atribueix a aquestes construccions.

1.1.2

D'altra banda, com a TR apareixen noms que pertanyen a una classe lèxica determinada, que, en general, comporta un sema d'afectivitat, positiva (*una meravella, una joia, un cel* ...) o negativa (*un babau, un badoc, un terròs* ...). Açò no és, tanmateix, constant. Així, hi ha expressions en què apareixen

mots amb semes ben semblants i que no tenen cap afectivitat (vegeu [13a-13b] versus [13c]).

- (13a) Un home d'enginy.
 (13b) Un home enginyós.
 (13c) Un enginy d'home.

L'expressivitat es deu a la construcció, la qual bloqueja la incorporació de mots poc expressius, que no s'hi adiuen. De fet, a les construccions que molts autors han considerat relacionades amb el tipus *ce fripon de valet* (14a), apareixen aquests mateixos mots sense que s'hi veja cap mena d'expressivitat, afecte, etc. Així, (14a) és distint en l'èmfasi de (14b).

- (14a) Joan és babau.
 (14b) El babau de Joan.

1.1.3

També ha estat assenyalat el caràcter inusitat, accidental i subjectiu de la relació entre TR i LM com a tret distintiu d'aquesta construcció (vegeu Alarcos 1972), tret correlatiu de l'anterior. La contraposició entre una relació essencialment subjectiva i la conceptualització pròpia de *de* (relació intrínseca) determina també el caràcter marcat de la construcció. Es conceptualitza com a intrínseca una relació que o bé no sol donar-se o bé es dona només en la subjectivitat d'un parlant. Se'ns podria objectar que tota adjectivació, i fins i tot tota conceptualització, és subjectiva. Contra aquesta hipòtesi cal fer notar que aquells adjectius que expressen qualitats objectives (acceptables per tots i sensibles per a tothom) no solen entrar en aquesta construcció:

- (15) *El ros de Joan.

En aquest sentit és encertada la relació que estableix Thomas (1970) entre aquestes construccions i les metàfores del tipus A *de* B, en què s'identifiquen, com en la construcció que ens ocupa, dos objectes (*el marbre dels teus ulls*). Com ha assenyalat Ullmann (1967), l'expressivitat d'una metàfora depèn de l'angle que s'estableix entre els termes comparats: el que determina l'expressivitat de la construcció és precisament la semblança que s'estableix entre TR i LM, els quals no apareixen habitualment o de manera unànimement admesa com a semblants en la realitat o en la nostra percepció d'aquesta. En aquest

sentit és clara la diferència amb expressions com *la ciutat de València* o *el mes de maig*. En una construcció com *el mes de maig*, per exemple, *mes* guarda una relació d'identitat amb *maig* sempre i per a tothom. En canvi, en la construcció *el babau de Joan* la relació entre *el babau* i *Joan*, sense dubte d'identitat, només té validesa referencial dins la subjectivitat d'aquell que assigna la qualitat (subjectiva) de *babau* a l'objecte *Joan*.

1.1.4

Finalment, cal incidir en quelcom que se sobreentenia en totes les explicacions anteriors: en *un enginy d'home*, la qualitat, en la mesura que apareix com a TR, és l'element destacat que rep un èmfasi que no tindria d'altra manera (si aparegués com a LM «adjectiu» [*un home enginyós*] o com a LM introduït per preposició [*un home d'enginy*]).

1.2

Un altre tret individualitzador d'aquestes construccions és la pretesa naturalesa «nuclear», «central» del LM i el caràcter «modificador» del TR:

(16) El babau de Joan. = Joan és babau.

Aquestes equacions, no cal dir-ho, només són vàlides des d'un punt de vista lògic-referencial. Aqueixes equivalències, doncs, són totalment injustificables des de la perspectiva de la Gramàtica Cognitiva i aquí, el nucli (figura, TR) és *el babau*, i el complement (fons, LM) *Joan*.

1.2.1

Pel que fa al TR, res no hi ha d'anòmal en aquesta construcció; se'ns presenta un nom com a nucli, com és *el babau*. Aquest, però, en determinats casos, era originàriament un adjectiu, ço és, tenia una referència intensiva, sobre el conjunt dels objectes, però un cop substantivat passa a tenir una referència extensiva: *el babau* es refereix a un sol objecte.

1.2.2

Ara bé, també en aquest cas podem considerar que l'adjectiu ha conservat quelcom de la seua conceptualització no marcada, prototípica, i aquesta herència és una esquematicitat semàntica. El LM, aleshores, com sempre s'esdevé amb LMs introduïts per la preposició *de*, aporta una informació addicional, que restringeix l'abast referencial del TR: *el babau* pot ser qualsevol referent; *el babau de Joan*, un de sol.

Notem que aquest caràcter restrictiu apareix ben clarament en adjectius que funcionen com a tals, amb una gran intensió:

(17) un xic ample [esquemàtic] d'espates [informació addicional i restricció]

1.3

Un altre fet que esdevé perfectament explicable és el de la concordança que de vegades es dona entre TR i LM. La concordança consisteix en el fet que una unitat exigisca la presència d'un tret posseït per ella en una altra unitat. Des d'un punt de vista perceptiu, es relaciona amb el principi gestàltic de la igualtat, ja que consisteix en la repetició de trets iguals (López 1989). Així, el nom subjecte concorda amb el verb, el substantiu amb l'adjectiu, etc. En català hi ha l'exigència que el verb varie en nombre d'acord amb el nombre del subjecte (18), però no hi ha cap exigència en la construcció N de N: *unes tasses d'aigua, un sac d'herbes, un regal de les meues germanes*, etc.

- (18a) El xiquet canta.
 (18b) Els xiquets canta.
 (18c) Els xiquets canten.

Ara bé, si la relació que es dona entre els referents del TR i el LM és una relació d'identitat, naturalment, hi haurà coreferència entre tots dos, i en la mesura que ho permeta la peculiaritat morfològica dels noms en qüestió, podrà haver-hi una coincidència en nombre, més rarament en gènere (coincidència, no concordança, com a exigència de repetició de trets). D'altra banda, cal tenir en compte la naturalesa del TR:

1.3.1

Si el TR és un substantiu (resultat de substantivació d'adjectius) comptable, hi haurà coincidència en gènere i nombre si els noms implicats ho permeten (19a-19b). Així, (19c) resulta agramatical si interpretem que la relació entre TR i LM és d'identitat.

- (19a) L'embolicador de l'advocat.
- (19b) Els embolicadors dels advocats.
- (19c) *L'embolicador dels advocats.

1.3.2

Si el TR és un nom abstracte, no comptable, pot haver-hi dues conceptualitzacions distintes. A (20b) la qualitat (*desastre*, o més aviat, el fet de ser un desastre), erigida en TR, es conceptualitza com quelcom posseït per cadascun dels LMs (*estudiants*), que presenten una conceptualització multiplexa. En canvi, a (21a i 21c) la qualitat, erigida en TR, és concebuda com quelcom posseït pel conjunt dels LMs. Aquests són conceptualitzats com una col·lectivitat, ço és, la seua conceptualització és uniplexa, i d'aquí que el TR aparega en singular.

- (20a) Un desastre d'estudiant.
- (20b) Uns desastres d'estudiants.
- (21a) Un desastre d'estudiants.
- (21b) Un fàstic de classe.
- (21c) Un fàstic de classes.

La doble conceptualització, uniplexa i multiplexa, no és, d'altra banda, exclusiva d'aquest tipus, i es dona en usos merament possessius de la preposició *de*:

- (22a) La casa dels pagesos sol ser bastant gran.
- (22b) Les cases dels pagesos solen ser bastant grans.

1.4

Un altre comportament peculiar és el dels articles; la relació entre articles i preposicions, malgrat que ha estat tractada ben sovint al llarg de la història de

la lingüística, és tanmateix un dels punts més foscos i confusos en els treballs sobre les preposicions. Tanmateix, en la construcció *ce fripon de valet*, l'ús dels articles és senzillament l'esperable, tenint en compte quin és el valor de l'article, dins la teoria, per exemple, de Guillaume (1919). Observem el mateix comportament tant si el TR és un nom de qualitat com un adjectiu substantivat:

- (23a) Júlia és una meravella de dona.
 (23b) *La meravella de dona ha vingut.
 (23c) La meravella de dona que és Júlia ens ha convidat a sopar.
 (23d) La meravella de la dona.
 (23e) Una meravella de la dona.
- (24a) Un babau d'home.
 (24b) El babau del xiquet.
 (24c) El babau d'Antoni.
 (24d) El babau d'un xiquet.

Com que TR i LM són idèntics, han de tenir un mateix estatus pel que fa a l'actualització. La combinació d'article definit en el TR i indefinit en el LM és gramatical en alguns contextos (23c); en aquest cas, la determinació del LM és proveïda per l'oració de relatiu, i per açò és compatible amb el TR definit. Cal tenir en compte, però, que (23b) pot ser gramatical en determinats contextos irònics. Perquè (23b) resulte gramatical, és necessari un enunciat previ que haja assignat la qualitat de ser *una meravella de dona* a un referent [per exemple, l'oració de (23a)]. Aleshores, l'enunciador de (23b) empra *meravella de dona* com una paràfrasi de *Júlia*. Aquesta paràfrasi constitueix una citació textual a partir de la identificació entre *Júlia* i *una meravella de dona* establerta a (23a). Notem que si diguéssim simplement *Ha vingut Júlia*, en comptes de (23b), no transmetríem cap matis irònic. El valor irònic, doncs, parteix del fet que l'enunciador de (23b) usa *meravella de dona* com a paràfrasi de *Júlia*, donant a entendre que no comparteix la creença, manifestada a (23a), que tots dos sintagmes siguin equivalents i, per tant, intercanviables. Pel que fa a l'ús de l'article definit a (23b), cal dir que aquest posseeix un valor anafòric, atès que *meravella de dona* és una citació textual del discurs previ. Notem, d'una altra banda, que (23e) és possible, però la relació conceptualitzada no és una identitat, sinó una possessió o propietat posseïda. A (24d), igualment, es conceptualitza una altra relació (possessió); aquesta relació, tanmateix, resulta estranya d'acord amb els coneixements

enciclopèdics propis de la nostra cultura occidental, en què les persones, des del segle passat, ja no posseeixen d'altres persones.

2 *El TR és una interjecció*

Des de la lingüística estructural s'ha dit que les interjeccions equivalen a oracions (vegeu Bally 1965, que les considera construccions monoreemàtiques). Naturalment, quan es diu (25), no s'està dient estrictament «Em fa mal la cama», per exemple.

(25) Ai!

Aquests mots són exclusius d'allò que els estructuralistes (vegeu Rubio 1966) anomenen sintaxi impressiva-expressiva, enfront de la representativa, d'acord amb les funcions del llenguatge de Jakobson. Com a tal, la interjecció expressa una sensació força subjectiva, força personal, destinada a cridar l'atenció de l'oient (funció apel·lativa) o merament a fer notar la sensació (funció expressiva). Amb tot, les funcions del llenguatge no són excloents, i podem dir que fins i tot en mots expressius com les interjeccions hi ha una funció informativa, ço és, referencial, vist que hom aporta informació respecte d'un estat anímic o sensació. En aquest sentit podem dir que expressions com *ai!* són força esquemàtiques i posseeixen un ampli abast referencial. Una interjecció com *ai!* pot referir-se a moltes sensacions: dolor, fàstic, esgarripança, fred, etc. Per tant, com els adjectius, opera una intensió sobre un conjunt molt ampli d'objectes. Aquesta amplíssima referència pot ser restringida en molts sentits; un procediment comú és la juxtaposició, quan ens referim a la causa de l'exclamació:

(26a) Ai, el tren, que se'n val

(26b) Ai, quin fred que tinc!

Hi ha una altra manera, però, de restringir l'abast referencial de la interjecció, i és assenyalant no aquell que ens provoca el crit, sinó el subjecte que l'enuncia i que experimenta la sensació que el provoca. Aleshores és normal que aquest objecte extens siga relacionat amb un LM restrictiu amb la preposició *de*, que és la que s'hi escau:

(27) Ai de mi!

Aquest cas no té el mateix origen etimològic que la resta (Lapesa 1962). En el pla sincrònic no presenta tampoc una connexió clara amb el tipus *ce fripon de valet*, a banda del fet —compartit per tots els usos adnominals de *de*— que el LM restringesca l'abast referencial del TR. Açò es deu a l'obscura referència de la interjecció: no sabem massa bé quin és el referent d'*ai*, i, per tant, no podem saber si és equivalent al TR, un component d'aquest o a l'inrevés. En qualsevol cas, creiem que l'ús de la preposició *de* és força justificat, i que el caràcter òbviament expressiu de la interjecció pot ser un pont amb el tipus *el babau de Joan*.

3 El LM és un adjectiu

El tipus *pobre de mi!* que, segons Lapesa (1962), resulta d'una evolució de l'anterior, presenta una major claredat, en la mesura que la referència del TR és més clara. Ens trobem amb un adjectiu, element que efectua una intensió sobre el conjunt dels objectes; una manera de restringir-ne l'extensió és especificar a qui ens referim, ço és, qui és el posseïdor d'aqueixa qualitat. Cal incidir en el fet que ací *pobre* és un adjectiu (versus *el babau* a la construcció *el babau de Joan*), i que, com a tal, efectua una intensió sobre el conjunt dels objectes. Aquest tipus és, doncs, del tot paral·lel a (28).

(28) Un xic ample d'espatles.

Ara bé: com és que l'adjectiu (LM) apareix sense TR? L'explicació és clara: el que es conceptualitza és la qualitat, i la qualitat com a tal, sense recolzament en una essència nuclear. Notem que aquesta apareix conceptualitzada com a restricció sobre l'extensió de la qualitat, no com a fonament, punt de recolzament, d'aqueixa qualitat. En aquest punt s'assembla al tipus *el babau de Joan*, si bé ací no s'ha identificat del tot TR i LM, per tal com el TR té una intensió molt major, en la mesura que no és substantivat: en *pobre de mi*, *pobre* no és igual a *jo*, sinó una qualitat de *jo*. Com que tots dos són coferents, hi haurà coincidència de gènere i nombre: *pobra de mi!*, *pobre d'ell*, *pobra d'ella!*, *pobres de nosaltres!* Aqueixa coincidència és pràcticament constant, atès que l'adjectiu no presenta tantes restriccions formals en l'expressió del gènere com el substantiu. Ací la conceptualització és marcada, i l'exclamació n'és una prova: notem que en aquestes exclamacions solen aparèixer mots que remetent a un estat transitori acceptat de mala gana (*pobre de mi!*). Més estrictament, allò que hom vol conceptualitzar és una «condició

o qualitat de dissort» experimentada per algú i que algú té interès a expressar, i ací és clar el vincle amb el tipus *ai de mi!* El complement, com tothora, aporta informació addicional i en restringeix l'abast referencial. D'altra banda, aquesta construcció no és gaire diferent d'altres en què apareix un nom com a TR: *llàstima de diners*. Ací, però, el LM és allò que causa una sensació (*llàstima*), i no qui posseeix una qualitat. En qualsevol cas, es tracta d'una relació intrínseca entre TR i LM.

4 Conclusió

La construcció *ce fripon de valet* presenta sens dubte unes particularitats remarcables. Tanmateix, aquestes són esperables a partir de la naturalesa de la relació que estableix sempre *de* en el grup Nom *de* Nom i es dedueixen de les relacions referencials que s'estableixen entre TR i LM. Aquestes característiques són conseqüència del fet que es tracta d'una conceptualització marcada (apareixen com a TR mots que normalment no hi apareixen) i del fet que TR i LM són coreferents. Açò de banda, és un ús perfectament inserit en la cadena semàntica de la preposició *de*, que presenta uns trets particulars al costat de d'altres trets compartits amb la resta d'usos d'aquesta preposició, com és propi de les cadenes semàntiques organitzades d'acord amb semblances de família. Per acabar, presentem els trets que caracteritzen els tres tipus principals d'aquesta construcció:

(29) El babau de Joan.

- El TR manté una relació intrínseca (banal) amb el LM.
- TR = LM (referencialment).
- TR i LM coincideixen en gènere i nombre si és possible des d'un punt de vista morfològic.
- Una qualitat és conceptualitzada com a TR.
- Èmfasi afectiu-expressiu.
- Domini abstracte.

(30) Ai de mi!

- El TR manté una relació intrínseca (banal) amb el LM.
- El TR és una interjecció (expressió de diversa mena de sensacions i/o apellació a l'atenció de l'oient).

- Èmfasi afectiu-expressiu.
- Domini expressiu-impressiu.

(31) Pobre de mi!

- El TR manté una relació intrínseca (banal) amb el LM.
- El TR és una qualitat del LM.
- TR i LM coincideixen en gènere i nombre si és possible des d'un punt de vista morfològic.
- El TR és un adjectiu (referència intensiva).
- Una qualitat és TR, però sense ser conceptualitzada com a nom.
- Èmfasi afectiu-expressiu.
- Domini abstracte.

L'expressió d'una relació intrínseca uneix aquesta construcció amb la resta d'usos adnominals de la preposició *de*; l'expressió d'una relació d'identitat estableix un vincle amb expressions com *el mes de maig*.

5 Bibliografia

5.1 Obres de caràcter teòric

- Alarcos Llorach, Emilio (1972): «Grupos nominales con /de/ en español», dins: Emilio Alarcos Llorach: *Estudios de gramática funcional del español*, Madrid: Gredos, 1980, pàgs. 249-259.
- Bally, Charles (1965): *Linguistique générale et linguistique française*, Berna: Francke.
- Danell, Karl Johan (1974): *Le groupe substantif + préposition + substantif en français contemporain: étude sémantique et syntactique*, Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Deutschmann, Olaf (1939): «Un aspect particulier des constructions nominales du type 'ce fripon de valet' en espagnol», dins: *Biblos* 15, pàgs. 171-258.
- Guillaume, Gustave (1919): *Le problème de l'article et sa solution dans la langue française*, París: Hachette.
- Gutiérrez Ordóñez, Salvador (1978): «Grupos sintagmáticos N de N: sintaxis y semántica», dins: [sense editor]: *Estudios ofrecidos a E. Alarcos Llorach*, vol. 3, Oviedo: Universidad de Oviedo, pàgs. 133-159.

- Kleiber, Georges (1990): *La sémantique du prototype: catégories et sens lexical*, París: Presses Universitaires de France.
- Langacker, Ronald W. (1992): «Preposition as Gramatical(izing) Elements», dins: *Leuvense Bijdragen* 81, pàgs. 287-309.
- Lapesa, Rafael (1962): «Sobre las construcciones *el diablo del toro, el bueno de Minaya, ¡ay de mí!, ¡pobre de Juan!, ¡por malos de pecados!*», dins: *Filología* 8, pàgs. 169-184.
- Lombard, Alfred (1931): «*Li fel d'anemis, ce fripon de valet*: étude sur les expressions de ce type en français et sur certaines expressions semblables dans les langues romanes et germaniques», dins: *Studier i modern sprakevetenskap* 11, pàgs. 147-215.
- López García, Ángel (1989): *Fundamentos de lingüística perceptiva*, Madrid: Gredos.
- Lyer, Stanislav (1938): «Les appositions romanes du type *li fel d'anemis, ce fripon de valet*», dins: *Zeitschrift für romanische Philologie* 58, pàgs. 348-359.
- Rubio, Lisardo (1966): *Introducción a la sintaxis estructural del latín*, Barcelona: Ariel.
- Talmy, Leonard (1983): *How Language Structures Space*, Berkeley: Institut of Cognitive Studies.
- Thomas, Jacques (1970): «Syntagmes du type *ce fripon de valet, le filet de sa mémoire, l'ennui de la plaine*: fonctions et valeurs», dins: *Le français moderne* 38, pàgs. 293-306 i 412-439.
- Tutescu, Mariana (1969): «Le type nominal *ce fripon de valet*», dins: *Revue de linguistique romane* 33, pàgs. 299-316.
- Ullmann, Stephan (1967): *Semántica*, Madrid: Aguilar.
- Wittgenstein, Ludwig (1953): *Philosophical Investigations*, New York: McMillan.

5.2 Obres emprades com a corpus

- Pessarrodona, Marta (1992): «Llir entre cards», dins: *Avui*, 5 de febrer de 1992, pàgs. 13 (sigla Av).
- Pla, Josep (1985): «Un de Begur», dins: *Contraban i altres narracions*, Barcelona: Edicions 62 i La Caixa, pàgs. 19-43 (sigla UB).
- Rodoreda, Mercè (1983): «Viure al dia», dins: *Tots els contes*, Barcelona: Edicions 62 i La Caixa, pàgs. 291-294 (sigla Vad).

- Rodoreda, Mercè (1983): «Semblava de seda», dins: *Tots els contes*, Barcelona: Edicions 62 i La Caixa, pàgs. 329-335 (sigla Sds).
- Waugh, Evelyn (1983): *Retorn a Brideshead*, Barcelona: Proa (sigla Br).